

Asia: VN/3215/2021

Väliraportti: Vapaa!-Fri! -hanke vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi ikääntyvässä yhteiskunnassa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Siskot ja Simot ry toteaa lausuntonaan seuraavaa:

On positiivista, että hankkeessa on pyritty luomaan kokonaiskuvaa vapaaehtoistoiminnan laajasta kentästä ja kehittämistarpeista. Hankkeen ja sen väliraportin rajausta on kuitenkin perusteltu. Raportissa on tuotu monipuolisesti esiin havaintoja vapaaehtoistoiminnan eri tason ns. fyysisistä (tuki)rakenteista, kuten lainsäädännöstä, yhteistyörakenteista paikallisella ja aluetasolla sekä toimintaa järjestävien tahojen organisointitavoista.

Raportin keskeisiä havaintoja on vapaaehtoisuuskentän murros. Raportissa mainittujen tekijöiden lisäksi myös valittu yhteiskuntapolitiikka vaikuttaa murroksessa. Jos yhteiskunnan ja poliittisten päättäjien tahtotila on, että hyvinvointia tuotetaan palveluilla, se voi passivoida kansalaisia ja vaikuttaa haitallisesti vapaaehtoistoiminnan edellytyksiin. Jos viestinä on, että kansalaisilla ei ole vastuuta muiden hyvinvoinnista, se voi vaikeuttaa vapaaehtoisten aktivointia ja saantia mukaan toimintaan. Hyvinvointia, erityisesti sosiaalista hyvinvointia ei kuitenkaan saada aikaan vain palveluilla. Siihen tarvitaan myös vertaistukea ja välittävää kansalaistoimintaa, eikä se tarkoita, että vapaaehtoiset toimivat palkkatyön korvaajina.

Hankkeesta tekee ajankohtaisen myös se, että korona-aika on vaikuttanut vahvasti halukkuuteen ja valmiuteen toimia vapaaehtoisena. Koronakriisi aktivoi uusia vapaaehtoisia auttamaan koronasta eniten kärsiviä kohderyhmiä kuten ikäihmisiä. Toisaalta korona-aika on aikaansaanut katoa vapaaehtoisten keskuudessa, etenkin monet vanhemmat vapaaehtoiset eivät ole palanneet vapaaehtoistoimintaan. Tämä ilmiö on huomattu monessa vapaaehtoistoimintaa koordinoivassa järjestössä.

Raportin havainto siitä, että vapaaehtoistoiminta kaipaa myös eri tasoilla toimivien julkishallinnon virkamiesten ja poliittisten päättäjien arvostusta, on ehdottomasti oikea. Tällä hetkellä on selvästi havaittavissa ristiriitaa julkishallinnon edustajien puheiden ja tekojen välillä. Tällöin lopullinen viesti kansalaistoimijoille ja vapaaehtoisille on, että tosiasiasa toiminta ei kuitenkaan ole niin tärkeää, etteikö rahoitusta ja resursseja voisi leikata. Arvostus ja sen osoittaminen käytännössä on myös sitä, mitä vapaaehtoistoiminta kaipaa ollakseen arvostettua.

Vapaaehtoistoiminnan edellytysten kehittämiseksi ja tukemiseksi seuraavat ehdotukset ovat keskeisiä:

- päättäjien ja virkamiesten perehtymistä vapaaehtoistoimintaan ja sen merkitykseen ja vaikutuksiin on lisättävä

- julkisyhteisöjen tilojen käyttö on oltava ilmaista vapaaehtoisjärjestöille

- sekä kuntien, hyvinvointialueiden että valtion avustusrahoja järjestöille on korotettava, ei leikattava

- lainsäädännölliset esteet on poistettava, mm. toimintaryhmälaki säädettävä ja poistettava tarpeettomia yksityiskohtaisia yhdistyslain määräyksiä. Myös

- työttömien oikeudelle tehdä vapaaehtoistyötä on saatava tarvittava lainsäädännön tuki, jota noudatetaan myös käytännössä kaikissa TE-keskuksissa.

- yhteistyöfoorumia on koordinoitava ja luotava hyvät paikalliset ja alueelliset vuorovaikutussuhteet

- tuetaan myös omaehtoista kansalaistoimintaa, eikä vain julkisyhteisöjen strategia-asiakirjoihin sisältyvää järjestötoimintaa

Raportin johtopäätöksissä todetaan osuvasti, että lopulta vapaaehtoistoiminnan houkuttelevuus ratkaisee kiinnostuksen ja sitoutumisen toimintaan.

Eri asiat ovat merkityksellisiä eri ihmisille, ja siksi vapaaehtoistoiminnan kehittäminen vaatii huolellista analyysia ihmisiä yhdistävistä tekijöistä.

Vapaaehtoistoiminta tarvitseekin tuekseen myös kansallista välittämisen eetosta, jotta se voi olla kiinnostavaa ja houkuttelevaa. Välittämisen eetosta on hyvin vaikeaa luoda nykyiselle sirpaleiselle ja hajanaiselle järjestökentälle. Eetosta on helpointa luoda matalan kynnyksen pop up -tyyppiseen vapaaehtoistoimintaan ja markkinoida toimintaa brändiyhteisön avulla. Sen kautta ihmiset voivat helpommin kiinnostua toiminnasta ja ohjautua siihen. Kriisit

ovat omiaan synnyttämään välittämisen eetosta, mutta toiminnan olisi oltava houkuttelevaa myös ilman kriisejä, ja siksi tarvitaan välittämisen eetosta. Sen kehittäminen on paikallaan tehdä toisessa hankkeessa, jonka yhteisömmme on käynnistänyt.

Väisänen Eero
Siskot ja Simot ry